

TERMINOLOGICKÝ SLOVNÍK K PŘEDMĚTU HOSPODÁŘSKÉ DĚJINY (5HD200)

Slovník vznikl v rámci projektu IRS Inovace didaktických pomůcek k předmětu Hospodářské dějiny 5HD200 č.14/2015, jehož řešitelský tým tvoří členové Katedry hospodářských dějin NF VŠE v Praze.

Je třeba upozornit, že pojmy nejsou vysvětlené vyčerpávajícím způsobem. Jejich výběr a definice odpovídají obsahu a pojetí přednášek úvodního kurzu z hospodářských dějin 5HD200 Hospodářské dějiny. Terminologický slovník je určen především pro studijní a výukové účely výše uvedeného předmětu, nikoli jako univerzální výkladový slovník. Neprošel jazykovou ani redakční úpravou.

ČÁST Ing. Kláry Fabiankové, Ph.D.

10. PŘEDNÁŠKA

Beveridgeova zpráva (Social Insurance and Allied Services)

– (12/1942); zpráva přednesená lordem Williamem H. Beveridgem britskému parlamentu o rekonstrukci systému sociálního zabezpečení; stavěl se za všeobjímající veřejné pojištění proti nemoci, ztrátě zaměstnání, úrazu a stáří; navrhl veřejnou Národní zdravotní službu (viz National Health Service) fungující dosud; „základním kamenem“ sociálních reforem, realizovaných ve druhé polovině 20. století; Beveridgeův model je považován za počátek moderního sociálního státu se všemi jeho pozitivními i negativními důsledky.

Butlerův zákon (Zákon o vzdělání)

–(1944); pojmenován dle R. A. Butlera vedoucího Výboru pro vzdělávání (*Board of Education*), předchůdce ministerstva školství; obsahuje reformu vzdělávacího systému ve Velké Británii; zavedl bezplatné primární a sekundární vzdělávání; stanovil povinnou školní docházku do 15 ti let a tabulkové platy pro učitele.

Koncept sociálně-tržního hospodářství

– ekonomický koncept; vychází z freiburské školy (neoliberalismu) a ordoliberalismu; vznikl ve 30. a 40. letech 20. století; vůdčí myšlenkou tržních reforem v západním Německu po druhé světové válce; ztělesňovalo ideu spojit ekonomickou svobodu se sociální solidaritou (sociálním řádem); opíral se o svobodnou konkurenci; další podmínkou řádu byla stabilní měna a požadavek nezávislosti centrální banky na výkonné vládní moci; odmítá plošný přenos osobní zodpovědnosti na kolektiv; sociální jistota musí vznikat primárně vlastním úsilím jednotlivce a závazek státu vzniká až tam, kde to není možné; základem sociálního zabezpečení byl systém povinného, státem garantovaného a průběžně financovaného penzijního pojištění; nutné je zlepšení rozdělení příjmů vyplývajících z tržního procesu; zásahy státu však nesmějí omezovat fungování tržního mechanismu; pracovní vztahy jsou utvářeny na základě sociálního partnerství; zástupci: W. Eucken, W. Röpke, L. Erhard, A. Müller-Armack; ve druhé polovině 60. let 20. století byl vystřídán aplikací neokeynesiánských prvků v hospodářské politice.

Ludwig Erhard

–(1897–1977); německý ekonom a politik; v 1948 ředitelem Správy pro hospodářství spojené hospodářské oblasti; v 1963–1966 kancléř Spolkové republiky Německo; v 1949–1963 ministr hospodářství; prosadil koncept sociálně tržního hospodářství (viz sociálně tržní hospodářství); hlavní strůjce západoněmeckého hospodářského zázraku; jeho vláda navázala diplomatické styky s Izraelem i blízkovýchodními zeměmi; pokračoval v zahájeném procesu evropské integrace; stoupcem silné transatlantické spolupráce.

Národní zdravotní služba (National Health Service)

–(1948); instituce zavádějící státní zdravotní péči ve Velké Británii po druhé světové válce; jedno z nejkontroverznějších opatření britského státu blahobytu; umožnila poskytnout úplnou, převážně bezplatnou lékařskou péči pro veškeré obyvatelstvo; financováno z daní a patří k největším zaměstnavatelům v Evropě; cílem, aby všichni občané státu získali, bez ohledu na sociální podmínky, v nich žili, komplexní a srovnatelnou zdravotní péči doprovázeno zestátněním nemocnic; znamenala nárůst finančních prostředků na státní zdravotní péči.

Rada moudrých

– (1963); poradní orgán německého kancléře; tvořena pěti předními německými výzkumnými ústavy, které se vyjadřují k hospodářské politice státu.

Stát blahobytu (welfare state)

–stát, ve kterém se užívá organizované moci (prostřednictvím politiky a státní správy) ve snaze o modifikaci hry tržních sil a zajištění blahobytu; stát s komplexním systémem sociálního zabezpečení; financovaný především z daní a sociálního pojištění; sociální model realizovaný po druhé světové válce labouristickou vládou ve Velké Británii; postupně se stával součástí všech demokratických ekonomik; mezi klíčové prvky tohoto modelu například patří státem hrazená zdravotní péče, garantované důchody (minimální příjmy) a vzdělání; rodinné přídavky, sociální služby nebo plná zaměstnanost; stát působí v takovém směru, aby zajistil všem občanům bez ohledu na jejich status nebo třídní příslušnost určitý standard existujících sociálních služeb, čímž formuje sociální podmínky; charakteristický rovněž vysokým podílem hrubého domácího produktu na sociálních výdajích.

William H. Beveridge

– (1879–1963); britský ekonom a politik; zakladatel welfare state ve Velké Británii; autor křivky zachycující empiricky zjištěný inverzní vztah mezi počtem volných pracovních míst a mírou nezaměstnanosti při dané ceně práce; tedy míra nezaměstnanosti roste při současném poklesu množství volných pracovních míst a regulace společnosti prostřednictvím státních zásahů tržní ekonomiku spíše posiluje; v 1911 se podílel na přípravě zákona o státním pojištění a v r 1942 předložil zprávu obsahující koncept sociálního státu a potřebné sociální legislativy (viz Beveridgeova zpráva).

Gastarbeiter

–výraz pocházející z německého jazyka; občan jiného státu pracující dlouhodobě v hospodářsky vyspělejší zemi; vznikl začátkem druhé poloviny 20. století, kdy do Spolkové republiky Německo začali přijíždět z ekonomických důvodů lidé z Turecka, Itálie, Řecka, Portugalska, NDR i jiných méně vyspělých zemí; osoby, jež měly pracovní vízum jen na omezenou dobu; předpokládalo se, že po

uplynutí jeho platnosti se vrátí zpět do vlasti; udržel se však i poté, co se ukázalo, že v mnoha případech tomu tak není a tito lidé v západním Německu zůstávají trvale; jde o typ ekonomické migrace uplatňované především v době západoněmeckého hospodářského zázraku, kdy byla vysoká poptávka po pracovní síle; důsledkem migrační vlny i integrační a sociální problémy.